

အိဉ်ဒြာဉာဉ် 02

ව්‍යාපාර පරිසරයට අනුගත වීම සඳහා ව්‍යාපාර, සමාජයයි වගකීම් හා ආචාරධර්ම කෙරෙහි සැලකිලිමත් වන ආකාරය විමසයි.

නිපුණතා මට්ටම 02 - 1 : ව්‍යාපාර විසින් සමාජයයි වගකීම් ඉටු කිරීමේ වැදගත්කම අගයයි.

ඉගෙනුම් එළ :

- පිළිගත් නිර්වචන ඇසුරෙන් ව්‍යාපාර සමාජයීය වගකීම හඳුන්වයි.
- ව්‍යාපාර විසින් සමාජයීය වගකීම් ඉටු කිරීමේ අවශ්‍යතාව පැහැදිලි කරයි.
- ව්‍යාපාරවලින් සමාජයීය වගකීම් ඉටු විය යුතු පාර්ශ්ව ලැයිස්තුගත කරයි.
- ව්‍යාපාරයක් විසින් එක් එක් පාර්ශ්වය වෙත ඉටු කළ යුතු සමාජයීය වගකීම් වෙන වෙන ම නිදසුන් සහිත ව ඉදිරිපත් කරයි.
- ව්‍යාපාර ආයතනයක් නිදසුනක් ලෙස ගෙන එය එක් එක් පාර්ශ්වය වෙත සමාජයීය වගකීම් ඉටු කරන ආකාරය පෙන්වා දෙයි.
- සමාජයීය වගකීම් ඉටු කිරීමෙන් ව්‍යාපාරයකට හිමිවන ප්‍රතාලාභ ලැයිස්තු ගත කරයි.
- සියලු ම පාර්ශ්වයන්ගේ අපේක්ෂා ඉටු වන ආකාරයට සමාජයීය වගකීම් ඉටු කළ හැකි ආකාරය පැහැදිලි කරයි.

විෂය සිද්ධාන්ත එක මිටකට :

- ව්‍යාපාරය හා සම්බන්ධ සියලු ම උනන්දුවක් දක්වන පාර්ශ්වයන්ට උපරිම අයුරින් සාධාරණයක් ඉටු වන ආකාරයට කටයුතු කිරීම සමාජයීය වගකීම වේ.
- ව්‍යාපාරයක සමාජ වගකීම් සංකල්පය පිළිබඳ විවිධ නිර්වචන ඉදිරිපත් වී ඇත.
නිදසුන් :
සමස්ත සමාජයේ සහ ප්‍රදේශයේ ජනතාවගෙන් , සේවකයින්ගේ හා ඔවුන්ගේ පවුල්වලත් ජීවන තත්ත්වය නංවාලීමට සහ රටේ ආර්ථික සංවර්ධනයට දායක වන බවට හා සදාචාරාත්මක ව හැසිරෙන බවට ව්‍යාපාරවල අඛණ්ඩ කැපවීම ව්‍යාපාරයන්හි සමාජයීය වගකීමයි.

World business council for sustainable development

" සමාජය තුළ ධනාත්මක බලපෑමක් ජනිත කිරීමට ව්‍යාපාර ක්‍රියාවලිය කළමනාකරණය කරන්නේ කෙසේ ද ? යන්න පිළිබඳ වූ අදහසකි, සමාජයීය වගකීම"

Mallen Baker

ගනුදෙනුකරුවන්, සේවකයින්, සමාජය, රජය හා පරිසරය ආදී සියලු ම උනන්දුවක් දක්වන පාර්ශ්වයන්ට සාධාරණ ලෙස කටයුතු කරමින් කොටස් හිමියන්ට උපරිම අගයක් බිහි කර දීම සමාජයීය වගකීම වේ.

Narayan Murthy

- ව්‍යාපාර සමාජයීය වගකීම පිළිබඳ ව විවිධ රටවල් විසින් ද නිර්වචන ඉදිරිපත් කර ඇත.

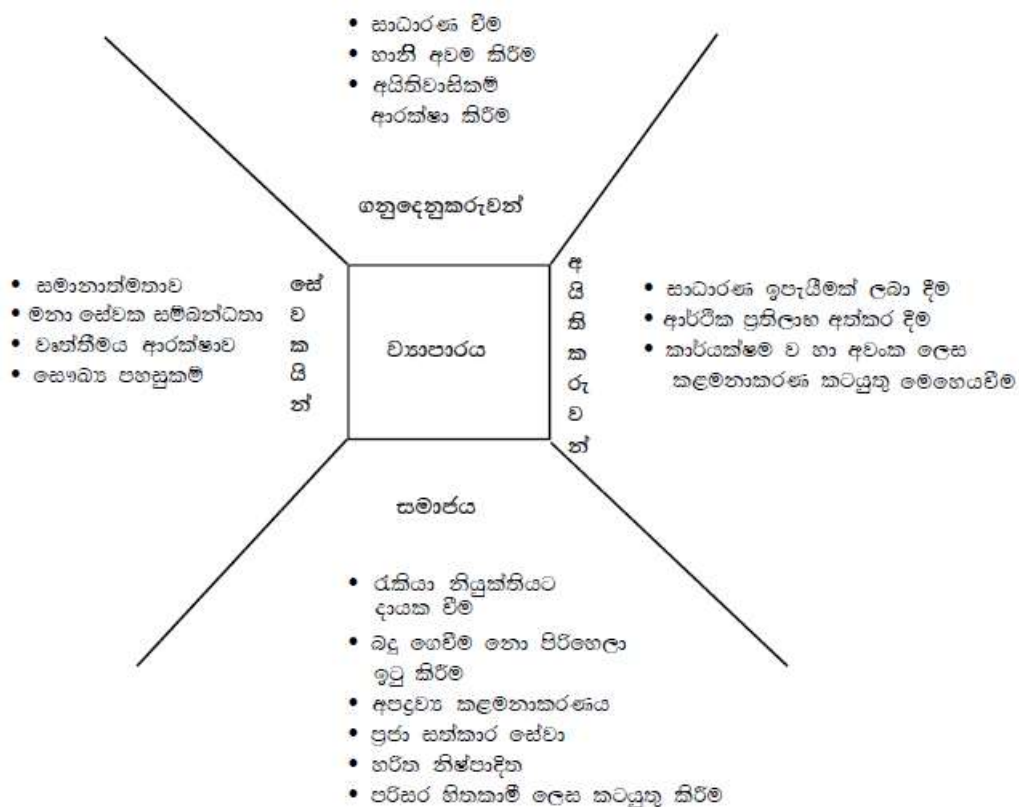
ඇමරිකා එක්සත් ජනපදය (USA)

" සිය ව්‍යාපාර ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳවත්, එමගින් සමාජයට ඇති වන බලපෑම් පිළිබඳවත් පෞද්ගලික ව ම ව්‍යාපාර වගකීම සමාජයීය වගකීමයි."

පිලිපීනය

" ව්‍යාපාර, සමාජයට ආපසු දෙන දෑ" සමාජයීය වගකීමයි.

- ව්‍යාපාර සමාජයයි වගකීම් ඉටු කිරීමේ අවශ්‍යතාව පිළිබඳ දැඩි අවධානයක් වර්තමානයේ වර්ධනය වී ඇත.
- ව්‍යාපාර කෙරෙහි උනන්දුවක් දක්වන පාර්ශ්වයන්ට හා පොදුවේ සමාජයට බලපෑම් ඇති කරන බලවේග කිහිපයක් වර්ධනය වෙමින් පවතී.
නිදසුන් :
  - ව්‍යාපාර තරගය
  - ගෝලීයකරණය
  - විද්‍යුත් ව්‍යාපාර
  - පරිසර දූෂණය
- ව්‍යාපාරවලින් සමාජයීය වගකීම් ඉටු විය යුතු ප්‍රධාන පාර්ශ්ව කිහිපයකි.
නිදසුන් -
  - ගනුදෙනුකරුවන්
  - සේවකයින්
  - අයිතිකරුවන්
  - සමාජය
- පහත සඳහන් රූප සටහනෙහි දැක්වෙන පරිදි , එක් එක් පාර්ශ්වය වෙත ව්‍යාපාර සමාජයීය වගකීම් ඉටුවිය යුතු ය.

- එම එක් එක් පාර්ශ්වය වෙත ව්‍යාපාර විසින් ඉටු කළ යුතු සමාජයීය වගකීම් වෙන් වෙන් වශයෙන් ඉදිරිපත් කළ හැකි ය.
  - සියලු ම පාර්ශ්වයන්ගේ අපේක්ෂා ඉටු වන ආකාරයට සමාජයීය වගකීම් ඉටු කිරීමට පෙළඹිය යුතු ය.
- නිදසුන් :

- ගනුදෙනුකරුවන්ට සමාජයීය වගකීම් ඉටු කිරීමේ දී එනම් හානි අවම වන ගුණාත්මක භාණ්ඩයක් හෝ සේවාවක් සාධාරණ මිලට ලබා දීමේ දී සේවකයින් ට ඔවුන්ගේ වෘත්තීය අයිතිවාසිකම් හා අනෙකුත් පහසුකම් ලබා දීම, අයිතිකරුවන්ට ප්‍රමාණවත් ආර්ථික ප්‍රතිලාභ අත්කර දීම මෙන් ම සමාජයට පරිසර හිතකාමී ලෙස කටයුතු කිරීම මගින් අනෙකුත් පාර්ශ්ව වෙත ද අවාසිදායක තත්ත්වයක් ඇති නො වී සෑම පාර්ශ්වයක ම අපේක්ෂා ඉටු කළ යුතු ය.
- අයිතිකරුවන්ගේ සමාජයීය වගකීම් ආරක්ෂා කිරීමේ දී එනම් ඔවුන්ට සාධාරණ ඉපැයීමක් /ලාභයක් අත්කර දීමේ දී අනෙක් පාර්ශ්වවල එනම් ගනුදෙනුකරුවන්ට සාධාරණ මිලට භාණ්ඩ ලබා දීම, සමාජයට ප්‍රජා සත්කාර සේවා ලබා දීම ද සේවකයින්ගේ වෘත්තීය අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම හා අනෙකුත් පහසුකම් සැලසීම ද මගින් ඒ ඒ පාර්ශ්වයේ සමාජයීය වගකීම් ද ආරක්ෂා විය යුතු ය.

- සමාජයීය වගකීම් ඉටු කිරීමෙන් ව්‍යාපාරයකට විවිධ ප්‍රතිලාභ අත් වේ.
- නිදසුන් :

- ව්‍යාපාරයේ පැවැත්ම තහවුරු වීම
- ව්‍යාපාරයේ ප්‍රතිරූපය/කීර්තිනාමය වර්ධනය වීම
- ව්‍යාපාරය පිළිබඳ විශ්වසනීයත්වය තහවුරු වීම
- ගනුදෙනුකරුවන් තෘප්තිමත් කළ හැකි වීම
- ව්‍යාපාරයේ අරමුණු හා පරමාර්ථ කරා ලඟා වීමට පහසු වීම

නිපුණතා මට්ටම 02 - 2 : පරිසර හිතකාමී ලෙස කටයුතු කරමින් තිරසර සංවර්ධනයට ව්‍යාපාර දායක වන ආකාරය අගයයි.

ඉගෙනුම් ඵල :

- තිරසර සංවර්ධනය යන්න පැහැදිලි කරයි.
- ව්‍යාපාරයකට තිරසර සංවර්ධනය සඳහා දායක විය හැකි ආකාරය පැහැදිලි කරයි.
- පවතින ව්‍යාපාරයක් නිදසුනක් ලෙස ගෙන එය තිරසර සංවර්ධනයට දායක වන ආකාරය පෙන්වා දෙයි.
- පාරිභෝගිකයාට තිරසර සංවර්ධනයට දායක විය හැකි ආකාරය පැහැදිලි කරයි.
- ව්‍යාපාර කටයුතුවල අහිතකර බලපෑම් අවම කිරීමට යෝජනා ඉදිරිපත් කරයි.

විෂය සිද්ධාන්ත එක මිටකට :

තිරසර සංවර්ධනය යනු ,

" Sustainable development is development which meet, the needs of the present, without compromising the ability of future generations to meet their own needs."

world commission on Environment and Development

" තිරසර සංවර්ධනය යනු , අනාගත පරම්පරාවේ අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමට ඇති අයිතිය උල්ලංඝනය නො කරමින් වර්තමාන අවශ්‍යතා ලඟා කර ගන්නා වූ සංවර්ධනයයි " .

තිරසර සංවර්ධනය ගොඩනැගී ඇත්තේ සමාන වැදගත්කමක් ඇති කුළුණු තුනක් මත ය. ඒවා නම් ,

1. ආර්ථික තිරසර සංවර්ධනය (Economic Sustainable Development)
2. පරිසර තිරසර ආරක්ෂණය (Environment Sustainable Protection)
3. සමාජ තිරසර සංවර්ධනය (Social Sustainable Development)

ආර්ථික තිරසර සංවර්ධනය

සාම්ප්‍රදායික ව ආර්ථික වර්ධනය යනු , දළ දේශීය නිෂ්පාදිතයේ වර්ධනයයි. තිරසර ආර්ථික සංවර්ධනයේ දී සම්පත් පරිභෝජනය අඩු කර, ජීවන තත්ත්වය උසස් කිරීම මඟින් මානව සුභ සාධනය ඉහළ නැංවීම අපේක්ෂා කෙරේ. ලෝකය පුරා සිටින ජනතාවගේ දුප්පත්කම නැති කිරීම, උසස් ජීවන තත්ත්වයක් තහවුරු කිරීම මඟින් වර්තමාන හා අනාගත පරම්පරාවේ සෞභාග්‍ය හා ආරක්ෂාව සැලසීම හා ආර්ථික ක්‍රියාකාරකම්වල යෙදී ධනය උපයමින් හොඳ ජීවන තත්ත්වයක් ලැබීමට ජනතාව බලවත් කිරීම මෙහි දී වැදගත් වේ. තරගකාරී වෙළෙඳපොළ මේ සඳහා වැදගත් වන අතර සෑම දෙනාට ම දැරිය හැකි මිලකට පරිසර හිතකාමී නිෂ්පාදන බිහි කිරීම තුළින් තිරසර ආර්ථික සංවර්ධනයක් ලඟා කර ගැනීම අපේක්ෂා කෙරේ.

පරිසර තිරසර ආරක්ෂණය

පෘථිවි ගෝලය තුළ අපට ඇත්තේ සීමිත සම්පත් ප්‍රමාණයකි. පෘථිවි තලයේ ජීවත්වන සියලු දෙනාට ම පිරිසිදු වාතය, ජලය, වාසය කිරීමට සුදුසු භූමියක් මෙන් ම ප්‍රමාණවත් ආහාර නිපදවා ගැනීමට සාරවත් වූ පොළවක් ද පැවතිය යුතු ය.

මූලික මිනිස් අවශ්‍යතා වන වාතය, ජලය, ආහාර හා නිවාස යනාදිය ගුණාත්මකභාවයෙන් පැවතීම හා ඒවා ආරක්ෂා කර ගනිමින් පවත්වාගෙන යාම මඟින් මූලික මිනිස් අවශ්‍යතා සපුරාලීම පරිසර තිරසර ආරක්ෂණයෙන් අපේක්ෂා කෙරේ.

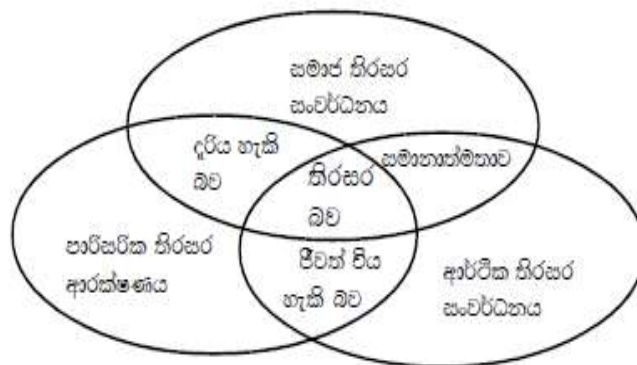
පරිසර තිරසර ආරක්ෂණයේ දී ස්වභාවික පරිසරය නො නසා ඵලදායී වෙනස්කම් කිරීම කරනුයේ කෙසේ ද යන්න පිළිබඳ ව සැලකිලිමත් වී අනාගත පරපුර වෙනුවෙන් ගෝලීය පරිසරය ආරක්ෂා කිරීම සඳහා වන මානව ක්‍රියාකාරකම් අපේක්ෂා කෙරේ. එනම් වර්තමානයේ මතු ව ඇති ගෝලීය උෂ්ණත්වය වැඩි වීම, වනාන්තර විනාශය, සාගරවල සීමාව ඉක්මවා මසුන් මැරීම වැනි අහිතකර ප්‍රතිඵල ගැන අවධානය යොමු විය යුතු ය.

මිනිස් අවශ්‍යතා සපුරාලීම සඳහා ස්වභාවික සම්පත් පරිසරයෙන් උකහා ගත යුතු ය. මෙහි දී නැවත ප්‍රතිස්ථාපනය කළ නො හැකි ස්වභාවික සම්පත් නැවත ප්‍රතිස්ථාපනය කිරීමට ස්වභාව ධර්මයට ඇති හැකියාවට වඩා අඩු වේගයකින් මිනිසා විසින් පාරිභෝජනය කිරීම මඟින් පාරිසරික තිරසර බව ආරක්ෂා කළ හැකි වේ.

සමාජ තිරසර සංවර්ධනය

තිරසර අනාගතයක් තහවුරු කිරීමට නම් ජනතාවගේ අවශ්‍යතා හා වුවමනා සමාන ව/සාධාරණ ව ඔවුන්ට සපුරා ගත හැකි විය යුතු ය. එනම් මිනිස් අවශ්‍යතා හා වුවමනා ඉහළ ප්‍රමිතියකින් යුතු ව ලඟා කර ගත හැකි විය යුතු අතර ම, අන් අයගේ එම අයිතිය දූෂ්‍ය කිරීම හෝ උල්ලංඝනය කිරීම නො විය යුතු ය. සමාජ තිරසර සංවර්ධනයේ දී මෙම තත්ත්වය තහවුරු කිරීමට සමානාත්මතාව, සමාජ ප්‍රාග්ධනය, සමාජ ඒකාබද්ධතාව ප්‍රජා සහභාගිත්වය හා සංවර්ධනය, මානව හිමිකම් , සමාජ වගකීම් , සමාජ සාධාරණත්වය සමාජයේ සෑම පුද්ගලයෙකුට ම ලබා දීම කෙරෙහි සැලකිලිමත් වීම අවධාරණය කෙරේ.

එහි දී අනාගත පරම්පරාවේ අවශ්‍යතා උල්ලංඝනය නො වන පරිදි වර්තමාන ජනතාවගේ අවශ්‍යතා සපුරාලීම මගින් මානව සංවර්ධනය ඇති කිරීම සමාජ තිරසර සංවර්ධනයෙන් අපේක්ෂා කෙරේ.

රූප සටහන : තිරසර සංවර්ධන සංකල්පය

තිරසර සංවර්ධනය සඳහා ව්‍යාපාරවලට දායක විය හැකි ආකාරය

ව්‍යාපාර ආයතන ද තම ව්‍යාපාරයේ හා එහි පාර්ශ්වකරුවන්ගේ අවශ්‍යතා හා වුවමනා ලඟා කර ගැනීම සඳහා උපාය මාර්ග හා ක්‍රියාකාරකම් තේරීමේ දී අනාගත අවශ්‍යතා සඳහා අවශ්‍ය වන මානව හා ස්වභාවික සම්පත් ආරක්ෂා කරමින් හා වැඩි දියුණු කරමින් කටයුතු කළ යුතු ය. එවිට එය තිරසර ව්‍යාපාර භාවිතයක් බවට පත් වේ.

තිරසර සංවර්ධනය යථාර්ථයක් බවට පත්කර ගැනීම එක් ව්‍යාපාර ආයතනයකට පමණක් හුදකලාව කටයුතු කරමින් කළ නො හැකි වන අතර ඒ සඳහා පාරිභෝගිකයන් ද ඇතුළු ව සමස්ත ලෝක ආර්ථික ප්‍රජාව ම ක්‍රියාකාරී ව දායක විය යුතු ය.

ආර්ථික තිරසර බව සඳහා ව්‍යාපාරවල දායකත්වය

- ව්‍යාපාරයක් ආර්ථික තිරසර බව වෙනුවෙන් කටයුතු කරන විට අවධානය යොමු කළ යුතු කරුණු කිහිපයකි.
  - ආර්ථික වර්ධනය හා ස්ථායීතාව
  - කාර්යක්ෂමතාව (සම්පත් භාවිතය)
  - තරගකාරීත්වය (සාධාරණව)
  - නිෂ්පාදනය හා පරිභෝජනය
  - සේවා නියුක්තිය
  - අන්තර්ජාතික වෙළෙඳාම

- ව්‍යාපාරයකට ආර්ථික තිරසර බව තහවුරු කිරීම සඳහා ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග කිහිපයක් වේ.
  - රැකියා නිර්මාණය
  - කුසලතා බලගැන්වීම
  - සම්පත් කාර්යක්ෂම ව භාවිතය
  - ප්‍රාග්ධනය කාර්යක්ෂම ව භාවිතය
  - අවදානම් කළමනාකරණය
  - ආර්ථික වර්ධනය බලගැන්වීම
  - පාර්ශ්වකරුවන්ගේ ප්‍රතිලාභ වර්ධනය
  - දේශීය ආර්ථිකය වර්ධනය සඳහා ආයෝජනය
  - නවෝත්පාදන හඳුන්වා දීම
  - තාක්ෂණය දියුණු කිරීම
  - ආයතනයේ යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනයට දායක වීම
  - සේවක සුභසාධනය
  - හුවමාරුව හා ගනුදෙනු ක්‍රියාවලිය දියුණු කිරීම
  - නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය දිරිගැන්වීම

පාරිසරික තිරසර බව සඳහා ව්‍යාපාරවල දායකත්වය

- පාරිසරික තිරසර සංවර්ධනය සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා ව්‍යාපාර කටයුතු කරන විට විශේෂ අවධානය යොමු කළ යුතු කරුණු කිහිපයකි.
  - සම්පත් පරිභෝජනය
  - අමුද්‍රව්‍ය හා අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය
  - අවදානම් කළමනාකරණය
  - ස්වභාවික හා සංස්කෘතික උරුමයන් සුරැකීම
- ව්‍යාපාරයකට පාරිසරික තිරසර බව තහවුරු කිරීමට කළ හැකි ක්‍රියාකාරකම් කිහිපයක් වේ.
  - පරිසර හිතකාමී දෑ මිලට ගැනීම
  - නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලියේ දී අමුද්‍රව්‍ය, බල ශක්තිය , ජලය වැනි සම්පත් සුරකමින් කටයුතු කිරීම
  - අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණයේ දී 3R , 4R, 5R සංකල්ප භාවිතය
  - පරිසර හිතකාමී ප්‍රවාහන ක්‍රම භාවිතය
  - අන්තරාකාරී ද්‍රව්‍ය සුරක්ෂිත ව භාවිත කිරීම
  - ජලය, වාතය හා පස දූෂණය අඩු කිරීම
  - ජෛව විවිධත්වය රැකීමට කටයුතු කිරීම
  - පාරිසරික නීතිරීතිවලට අනුගත ව කටයුතු කිරීම
  - පරිසරය සංරක්ෂණය/ පරිසර හිතකාමී කටයුතුවල දී රජය හා රාජ්‍ය නො වන ආයතන සමග එක් ව කටයුතු කිරීම
  - සූර්ය ශක්තිය වැනි පරිසර හිතකාමී බලශක්ති භාවිතය

සමාජ හා සංස්කෘතික තිරසර බව සඳහා ව්‍යාපාරවල දායකත්වය

- ව්‍යාපාර ආයතන සමාජ හා සංස්කෘතික තිරසර බව තහවුරු කිරීම සඳහා කටයුතු කිරීමේ දී අවධානය යොමු කළ යුතු කරුණු කිහිපයක් වේ.
  - ජනතාවගේ ජීවන තත්ත්වය උසස් කිරීම
  - ජනතාවට සමාන අවස්ථා සැපයීම
  - සමාජ ඒකාග්‍රතාව ඇති කිරීම
  - ජාත්‍යන්තර සහභාගිත්වය ලබා ගැනීම
  - මානව ප්‍රාග්ධනය නඩත්තු කිරීම
  - දේශීය සංස්කෘතිය, සම්ප්‍රදායන් හා සිරිත් විරිත් ආරක්ෂා කිරීම
  - සංස්කෘතික පරිසරය සුරැකීම
  - දුගී බව අවම කිරීමට කටයුතු කිරීම (දිළිඳු ප්‍රජාව)
  - සේවක සබඳතා
- ව්‍යාපාරයකට සමාජ හා සංස්කෘතික තිරසර බව තහවුරු කිරීම සඳහා ගත හැකි ක්‍රියාමාර්ග කිහිපයක් නම්,
  - මානව විවිධත්වයට ගරු කරමින් කටයුතු කිරීම
  - මානව අයිතිවාසිකම් සුරැකීමට දායක වීම
  - සමානාත්මතාවෙන් යුතු ව කටයුතු කිරීම හා සම අවස්ථා සැපයීම
  - අධ්‍යාපනය, සෞඛ්‍යය, ප්‍රවාහනය ආදී අත්‍යාවශ්‍ය පහසුකම් සඳහා දායක වීම
  - සමාජ රක්ෂණ කටයුතුවලට දායක වීම
  - සංස්කෘතික විවිධත්වය ගරු කිරීම හා සුරැකීමට දායක වීම
  - නීතිය හා සාමය සුරැකීමට දායක වීම

තිරසර සංවර්ධනය සඳහා ව්‍යාපාරවල නූතන භාවිත : තිරසර බව සඳහා වූ 4R සංකල්පය

නූතන සමාජයේ නිෂ්පාදන හා පරිභෝජන ක්‍රියාකාරකම් නිසා දිනකට දැරිය නො හැකි ප්‍රමාණයකින් අපද්‍රව්‍ය එකතු වීම ගෝලීය ප්‍රශ්නයක් බවට පත් ව ඇත. එබැවින්

නිෂ්පාදනයේ දී

පාරිභෝජනයේ දී හා

අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණයේ දී 4R සංකල්පය භාවිතය තුළින් තිරසර සංවර්ධනයක් සාක්ෂාත්

කර ගැනීමට උත්සාහ ගැනීම ලෝක මට්ටමින් අවධානයට යොමු ව ඇත. එම 4R

නියෝජනය කරන්නේ,

- Recycle (ප්‍රතිචක්‍රීකරණය කිරීම)
- Reuse (නැවත නැවත භාවිත කිරීම)
- Reduce (හානිය අඩු කිරීම)
- Replace (නැවත ස්ථාපිත කිරීම) යන සංකල්ප ය.

ප්‍රතිචක්‍රීකරණය කිරීම (Recycle)

මෙහි දී අපද්‍රව්‍ය වෙන් කොට වෙනත් භාණ්ඩයක් නිෂ්පාදනය කළ හැකි ද්‍රව්‍යයක් බවට පත් කිරීම සිදු වේ. මෙහි දී ද්‍රව්‍යවල පවතින භෞතික තත්ත්වය වෙනස් කිරීමට ලක් කෙරේ. ප්‍රතිචක්‍රීකරණය දෙආකාරයක නිමැවුම් ලැබෙන සේ සිදු කළ හැකි ය.

- අඩු වටිනාකමක් ඇති අඩු ද්‍රව්‍ය ඉහළ වටිනාකමක් ඇති නිෂ්පාදිත බවට පත් කිරීම (upcycle)
නිදසුන් : පිදුරුවලින් කඩදාසි නිෂ්පාදනය කිරීම
- ඉහළ වටිනාකමක් ඇති නිෂ්පාදිත අඩු වටිනාකමක් ඇති අමුද්‍රව්‍ය බවට පත් කිරීම

(Low cycle)

නිදසුන් : ජපානය භාවිතයෙන් ඉවත් කරන වාහන තලා යකඩ බවට පත් කිරීම

නැවත නැවත භාවිත කිරීම (Reuse)

නිෂ්පාදන කාර්යයේ දී හෝ පරිභෝජන කාර්යයේ දී නැවත නැවත භාවිත කළ හැකි දේ යොදා ගැනීම මින් අදහස් කෙරේ.

නිදසුන් : කෑම ඔතන පොලිතින් ෂීට් (Lunch sheets) වෙනුවට කෑම පෙට්ටි (Lunch Boxes) භාවිතය

භාවිතය අඩු කිරීම (Reduce)

මින් අදහස් කරන්නේ පරිසරයට මුදා හරින අපද්‍රව්‍ය ප්‍රමාණය අඩු කිරීම යි. නිෂ්පාදනය හෝ පරිභෝජනය සඳහා යොදා ගන්නා ද්‍රව්‍යවලින් ඉවත ලන ද්‍රව්‍ය ප්‍රමාණය අඩු කිරීමෙන් මෙම කාර්ය පහසු වේ. එසේ ම පරිසරයට අහිතකර දේ භාවිතයෙන් ඉවත් කිරීම, භාවිතය ප්‍රතික්ෂේප කිරීම, භාවිත නොකර සිටීම මගින් තිරසර සංවර්ධනයට දායක විය හැකි ය.

නිදසුන් : භාණ්ඩයක ඇසුරුම සඳහා දිරාපත් නො වන පොලිතින් භාවිත නො කර සිටීම.
පානීය ජලය ජලාස්ථික් ඇසුරුම්වල නො දැමීම

නැවත ස්ථාපිත කිරීම (Replace)

නිෂ්පාදන කටයුතු සඳහා භාවිත කරන ස්වභාවික සම්පත්වලින් නැවත ස්ථාපිත කළ හැකි සම්පත් නැවත පරිසරය තුළ ස්ථාපිත කිරීම මෙයින් අදහස් වේ.

නිදසුන් : වනයේ දැව අමුද්‍රව්‍ය ලෙස භාවිත කරන ආයතනයක් වන වගා ව්‍යාපෘති ඇරඹීම
මත්ස්‍ය කර්මාන්තයේ යෙදෙන ව්‍යාපාර මත්ස්‍ය සංවර්ධනය කිරීම.

- ව්‍යාපාර කටයුතුවල අහිතකර බලපෑම්
  - වැඩි ලාභ අපේක්ෂාවෙන් ගුණත්වයෙන් අඩු භාණ්ඩ අපනයනය කිරීම
  - දැඩි තරඟකාරිත්වය තුළ පාරිභෝගිකයින් රැවටීම
  - සේවක සුභසාධනය පිළිබඳ නැඹුරුව අඩු වීම
  - ස්වාභාවික සම්පත් අපතේ යන පරිදි නිෂ්පාදන කටයුතු කිරීම
  - පරිසරය දූෂණය වන පරිදි අපද්‍රව්‍ය මුදාහැරීම
  - අප රටේ සමාජ සංස්කෘතියට නො ගැලපෙන වෙළෙඳ දැන්වීම් නිර්මාණය කිරීම
  - සමාජ සංස්කෘතියට නො ගැලපෙන ඇඳුම් මෝස්තර නිර්මාණය කිරීම

නිපුණතාව මට්ටම 02 - 3 : ව්‍යාපාරවල සාර්ථකත්වය සඳහා ආචාරධර්ම පද්ධතියක අවශ්‍යතාව තහවුරු කරයි.

ඉගෙනුම් එල :

- ව්‍යාපාර ආචාරධර්ම සංකල්පය පැහැදිලි කරයි.
- ව්‍යාපාරවලින් සිදු වන හොඳ හා නරක දෑ සඳහා නිදසුන් ඉදිරිපත් කරයි.
- ව්‍යාපාර ආචාරධර්ම පිළිපැදීමේ අවශ්‍යතාව පෙන්වා දෙයි.
- ව්‍යාපාර ආචාරධර්ම පද්ධතියක් ගොඩනැගීමේ දී සැලකිලිමත් විය යුතු සාධක ලැයිස්තුගත කරයි.
- එක් එක් සාධකය සඳහා සුදුසු වන ව්‍යාපාර ආචාරධර්ම තම අත්දැකීම් ඇසුරෙන් යෝජනා කරයි.
- පවත්නා ව්‍යාපාරයක් සැලකිල්ලට ගෙන එම ආයතනය පිළිපදින ආචාරධර්ම සාකච්ඡා කරයි.
- උපකල්පනය කරන ලද ව්‍යාපාරයකට ගැලපෙන ව්‍යාපාර ආචාරධර්ම පද්ධතියක් ගොඩනගයි.
- ව්‍යාපාර ආචාරධර්ම හා සමාජයීය වගකීම් අතර වෙනස පැහැදිලි කරයි.

විෂය සිද්ධාන්ත එක මිටකට :

- ව්‍යාපාර තමන් සමග කටයුතු කරන සියලු පාර්ශව වලට යහපතක් සිදු වන ආකාරයට හොඳ නරක පිළිබඳ අවබෝධයෙන් කටයුතු කිරීම, ව්‍යාපාර ආචාර ධර්ම ලෙස හැඳින්විය හැකි ය.
- ව්‍යාපාර ආචාර ධර්ම පිළිපැදීම ව්‍යාපාරවලට වැදගත් වේ.
නිදසුන් :
  - ගුණාත්මක භාණ්ඩ හා සේවා සැපයීම් තුළින් ගනුදෙනුකරුවන්ට සාධාරණය ඉටු වන අතර එමගින් ව්‍යාපාර පිළිබඳ ඔවුන්ගේ විශ්වාසය ඉහළ යාම
  - අලෙවිකරණයට අදාළ ආචාරධර්ම පිළිපැදීම තුළින් ව්‍යාපාරයේ පැවැත්ම තහවුරු වීම සහ තරගකාරීත්වයට සාර්ථක ලෙස මුහුණ දිය හැකි වීම
  - ගිණුම්කරණ කටයුතුවලට අදාළ ආචාරධර්ම පිළිපැදීමෙන් ව්‍යාපාරය තුළ සිදු විය හැකි මූල්‍ය අක්‍රමිකතා, විෂමාවාර පිටු දැකීම තුළින් විශ්වාසය තහවුරු වීම
  - සේවය සේවක අයිතීන්හා යුතුකම් සුරකින ආචාරධර්ම තුළින් සේවකයින්ට ජාති, කුල, ආගම් හෝ ස්ත්‍රී/පුරුෂ ආදී වශයෙන් සිදු වන අසාධාරණකම් සිදු නො වීමෙන් මනා මානව සම්පත් කළමනාකරණයක් සිදු වීම
- ව්‍යාපාර ආචාර ධර්ම පද්ධතියක් ගොඩනැගීමේ දී පහත දැක්වෙන කරුණු පිළිබඳ ව සැලකිලිමත් විය යුතු ය.
  - ව්‍යාපාරය
  - ගනුදෙනුකරු
  - සේවකයා
  - තරගකරුවන්

- සමාජ සංස්කෘතිය
- සංවිධාන සංස්කෘතිය
- ප්‍රායෝගික බව

නිදසුන් :

ව්‍යාපාරය : ව්‍යාපාරයේ ස්වභාවය කුමක් ද ? හාණ්ඩ නිෂ්පාදන ව්‍යාපාරයක් ද ? සේවා සපයන ව්‍යාපාරයක් ද ? කුඩා පරිමාණ ව්‍යාපාරයක් ද ? මහා පරිමාණ ව්‍යාපාරයක් ද? ආදිය සැලකිල්ලට ගැනීම

ගනුදෙනුකරු : ගනුදෙනුකරුගේ ඉල්ලුම් රටා, සන්නිවේදනය, ආගමික සමාජ හා සංස්කෘතීන්ට අදාළ කරුණු පිළිබඳ ව සැලකිල්ලක් වීම

සේවකයා : කුමන මට්ටමේ සේවකයෙක් ද ? ඔවුන්ගේ පරිසරය, අවශ්‍යතා හා වුවමනා පිළිබඳ සැලකිලිමත් වීම

තරඟකරුවන් : තරඟකරුවන් සිටී ද ? ඔවුන් අනුගමනය කරන ආචාරධර්ම මොනවා ද ? ආදිය පිළිබඳ ව සැලකිලිමත් වීම

සමාජ සංස්කෘතිය : ජනවර්ගය තුළ මුල් බැසගත් සංස්කෘතික සාරධර්ම හා අගනාකම් උප සංස්කෘතීන් ගැන සැලකිලිමත් වී ආචාර ධර්ම පද්ධතිය සැකසීම

සංවිධාන සංස්කෘතිය : ව්‍යාපාරය තුළ පවතින චාරිත්‍ර චාරිත්‍ර, චරිතාකම්, පුරුදු, ආකල්ප යනාදිය පිළිබඳ ව සැලකිලිමත් වීම

ප්‍රායෝගික බව : ආචාරධර්ම පද්ධති සකස් කිරීමේ දී එම ආචාරධර්ම ප්‍රායෝගික ව ක්‍රියාත්මක කිරීමට හැකියාව ඇත් ද යන්න පිළිබඳ ව සැලකිලිමත් වීම

- ව්‍යාපාරය සඳහා සකස් කරන ලද ආචාරධර්ම ලිඛිත ව දැක් වූ විට එය ආචාරධර්ම පද්ධතිය / ආචාර ධර්ම සංග්‍රහය ලෙස හඳුන්වයි.